

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНОЗЕМНА МОВА»
(французька мова)
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
НА ТРЕТЬОМУ (ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ) РІВНІ

Київ – 2020

Розроблено

Ухвалено:

Розробники: кандидат педагогічних наук, доцент Вінічук Л.С.

Робоча програма навчальної дисципліни «Іноземна мова» для підготовки докторів філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні / укл.

В робочій програмі вказані мета і завдання навчальної дисципліни для аспірантів і здобувачів. Визначено компетентності, які мають бути сформовані в процесі вивчення іноземної мови, визначено зміст навчальної дисципліни, структуру кандидатського іспиту, а також порядок допуску до його складання. Наводяться приклади тестів, система контролю й оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності аспірантів.

Рекомендовано для аспірантів усіх форм навчання і здобувачів.

I. Пояснювальна записка

Положенням про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України, передбачено підготовку аспірантів чи здобувачів до складання кандидатського іспиту з французької мови.

Курс іноземної (французької) мови для аспірантів та здобувачів спрямований на навчання іноземній мові в аспірантурі з огляду на актуальність інтеграції освітньої системи України в європейський та світовий освітній

простір і потребу в підвищенні рівня знань аспірантами іноземних мов і навичок активної роботи з міжнародними базами наукової інформації. Програма курсу засвідчує перехід від навчання володінню іноземною мовою до її практичного застосування, до використання її як засобу отримання та обміну необхідною інформацією.

Курс іноземної (французької) мови для аспірантів і здобувачів є складовою частиною циклу науково-теоретичних дисциплін, обов'язкових для вивчення аспірантами першого року навчання педагогічних університетів. В навчальному курсі передбачаються лекційні заняття, практичні заняття, індивідуальна робота з аспірантами. Програма відображає конкретні характеристики рівнів практичного володіння іноземною мовою та встановлює мінімум навчального матеріалу для розвитку передбачених навичок і вмінь мовленнєвої діяльності.

Практичне володіння іноземною мовою передбачає демонстрацію високого рівня сформованості функціональної, мовної та мовленнєвої компетенцій. **Функціональна компетенція** включає володіння іноземною мовою для академічних цілей, а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати та конспектувати лекції; готувати та проводити презентації та семінари. **Мовна компетенція** передбачає володіння орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної іноземної мови. **Мовленнєва компетенція** охоплює рецептивні та продуктивні вміння.

Мета програми:

- практична: формувати в аспірантів комунікативну, лінгвістичну і соціокультурну компетенції;
- когнітивна: формувати в аспірантів когнітивну компетенцію у взаємозв'язку з іншими видами компетенцій;
- емоційно-розвиваюча: формувати в аспірантів позитивне ставлення до оволодіння як мовою, так і культурою франкомовного світу;

- освітня: розвивати в аспірантів здатність до самооцінки і самовдосконалення, що допоможе їм успішно завершити курс навчання в аспірантурі й стане передумовою їх наступного професійного росту;
- науково-професійна: формувати в аспірантів науково-професійну компетенцію шляхом ознайомлення їх з тематикою наукового матеріалу на основі вивчення іншомовних джерел та залучення до виконання професійно-орієнтованих завдань;
- виховна: виховувати і розвивати в аспірантів почуття самосвідомості; формувати вміння міжособистісного спілкування, необхідні для повноцінного функціонування як у навчальному середовищі, так і за його межами.

Для успішного досягнення поставленої мети передбачається реалізація таких **завдань:**

1. Сформувати базовий понятійний апарат.
2. Забезпечити формування навичок використання здобутих знань при аналізі текстів і вживанні активної та пасивної лексики.
3. Здійснювати пошук лексичного матеріалу з урахуванням функціонально-комунікативного підходу.

Завдання навчання французької мови аспірантів та здобувачів передбачає:

навчання мовленню. Завданням курсу є розвиток природно мотивованого монологічного і діалогічного мовлення. Навички монологічного мовлення мають забезпечувати можливість підготовки інформації стосовно проблеми, мети, методів і засобів дослідження, цінності дослідження, експерименту, обробки даних, отриманих результатів та інших аспектів наукової роботи. аспіранти та здобувачі повинні вміти вести наукові дискусії та спілкуватися на рівні побутової тематики та ситуацій, пов'язаних із перебуванням у закордонному відрядженні;

навчання аудіюванню. Завдання полягає у розвитку навичок сприйняття і розуміння монологічних і діалогічних висловлювань носіїв мови в межах професійної та побутово-ситуативної тематики на рівні 85—90% інформації при темпі її пред'явлення 120—150 слів на хвилину.

навчання читання спеціальної фахової літератури. Завданням ставиться подальший розвиток навичок оглядового, інформативного і вивчаючого читання матеріалів оригінальної наукової інформації з фаху. Оглядове читання передбачає ознайомлення з тематикою наукового матеріалу та мати загальне уявлення про його зміст. Інформативне читання спрямоване на розвиток теми, загальну аргументацію та розуміння основних положень змісту. Вивчаюче читання передбачає повне і точне розуміння тексту.

навчання правопису та граматики. Письмо іноземною мовою має важливе значення для розвитку навичок мовлення. З цією метою передбачено виконання письмових лексичних і граматичних вправ, складання планів чи конспектів до прочитаного, виклад змісту прослуханого чи прочитаного у письмовому вигляді (в т. ч. у формі анотацій і рефератів), написання доповідей і повідомлень, приватних і ділових листів, інших основних видів документації (заяв на участь у конференції, складання стислого автобіографічного нарису тощо).

навчання перекладу. Усний і письмовий переклад з іноземної мови рідною може використовуватися як засіб опанування іноземної мови, прийом розвитку навичок і умінь читання та як ефективний спосіб контролю повноти і точності розуміння. Для формування навичок перекладу необхідно знати певні відомості про особливості мови і стилю, основні питання теорії і практики перекладу наукової і технічної літератури, а саме: поняття перекладу, еквівалент і аналог, перекладацькі трансформації, способи компенсації змістових втрат при перекладі, контекстуальні заміни, багатозначність слів, збіг і розбіжності значень інтернаціональних слів, «фальшиві друзі перекладача» тощо;

навчання анотуванню і реферуванню. Навчання способів анотування і реферування (рідною й іноземною мовами) має бути спрямоване на формування навичок і умінь оформлення отриманої інформації. Анотування й реферування використовується також як прийом контролю щодо розуміння тексту. Практичним заняттям з анотування й реферування має передувати засвоєння таких теоретичних засад, як призначення, структура та особливості мови анотації і реферату; види анотацій (описова, реферативна) і рефератів

(реферат-конспект, реферат-резюме, оглядовий реферат); основні проблеми контрастивної стилістики української та іноземної мов, зокрема стосовно наукового мовлення. Сформовані навички і вміння мають давати можливість скласти іноземною мовою анотації та реферати до наукових статей, доповідей, матеріалів дослідження тощо.

Наприкінці вивчення курсу французької мови аспіранти/здобувачі повинні **вміти**:

- вільно користуватися французькою мовою в науково-професійних цілях;
- володіти чотирма видами мовленнєвої діяльності на відповідному рівні (Рівень B2);
- знати синтаксичні, семантичні та фонетичні правила і закономірності французької мови;
- використовувати соціокультурні знання і вміння в іншомовній комунікації;
- реалізовувати наукові дослідження, оцінювати й аналізувати власний навчальний досвід, удосконалювати навчальні стратегії;
- удосконалювати мовленнєву і наукову підготовку шляхом використання автентичних франкомовних матеріалів.

НАВЧАННЯ СИСТЕМИ МОВИ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ

Фонетика:

букви, звуки і правила читання; приголосні; голосні; правила читання найголовніших буквосполучень; наголос; ритм; інтонаційні особливості французького речення; вимова смислових груп.

Морфологія:

Артикль: неозначений артикль; означений артикль; відсутність артикля;

Прийменник, різні види прийменників

Іменник: рід, число; функції іменника в реченні;

Прислівник, ступені порівняння прислівників. Місце прислівників у реченні

Числівник: кількісні числівники; порядкові числівники;

Займенник, класифікація займенників

Дієслово: модальні дієслова, активний і пасивний стан дієслів, займенникові дієслова, герундій; модальні дієслова.

Утворення і вживання часових форм дієслова, часи дійсного способу, умовний спосіб, наказовий спосіб, інфінітивні конструкції, узгодження часів, безособовий зворот *il y a !*

Прикметник: рід та число прикметників, ступені порівняння прикметників, функції прикметників,

Сполучник: класифікація сполучників, значення та вживання сполучників

Основні способи словотвору у французькій мові

Синтаксис:

Речення: головні члени речення; другорядні члени речення; типи підрядних речень, порядок слів у французькому реченні;

Питальні речення: загальні запитання; спеціальні запитання; запитання до різних членів речення; альтернативні запитання; роз'єднувальні запитання.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

Навчальними текстами і літературою для читання можуть бути оригінальна монографічна і періодична, а також художньо-публіцистична література. Також можуть використовуватися збірники оригінальних статей. Добір матеріалу для читання з фаху здійснюється за участю профілюючих кафедр, наукових керівників. Рекомендована література іноземною мовою має бути не лише навчальним матеріалом, а й мати безпосереднє відношення до дисертаційної роботи.

Загальний обсяг літератури за повний курс навчання має становити 600000 друкованих знаків (обсяг однієї сторінки становить 2500 друкованих знаків).

Розвиток навичок усного мовлення має охоплювати таку тематику:

- наукова робота (тема дисертації, проблема, теорія та експериментальна частина, економічна ефективність дослідження);
- наукові конференції і симпозіуми: типи повідомлень, дискусія;
- знання та навички для подачі країнознавчої інформації на побутовому рівні.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Організація навчального процесу здійснюється згідно із календарним планом.

Програма курсу французької мови розрахована на 180 годин (6 кредитів).

На початку курсу читається 10 лекцій, в яких мають бути охоплені такі питання: мета і завдання курсу, вимоги на іспиті, лексико-стилістичні особливості науково-технічного тексту, термінотворення, типи анотацій і рефератів, словники і довідкова література.

На практичних заняттях використовуються мовні (лексичні і граматичні) і комунікативно спрямовані вправи (трансформаційні, на техніку перекладу, підстановку, доповнення, скорочення і розширення речення; питально-відповідні вправи; вправи на розкриття змісту тексту, знаходження в тексті окремих місць, абзаців, речень, що ілюструють певні положення і відповідають на попередньо поставлене питання або відповідає попередньо складеному плану; завдання на встановлення в тексті невідповідностей із запропонованими положеннями; самостійне членування тексту на смислові частини і визначення заголовків до них; складання плану; скорочення абзаців і речень. Доцільно практикувати вправи на виявлення логічного змісту статті, на тематичне узагальнення основних думок. Обговорення тексту повинно виходити за рамки простого відтворення його змісту). Висловлювання (підготовлені і неготовлені) передбачають пояснення іноземною мовою окремих положень, графіків і процесів (згадуваних у тексті), елементи критичного аналізу, відповідні коментарі й оцінювання, короткі повідомлення на задану тему. У тематиці для розвитку усного мовлення перевага надається професійним питанням, пов'язаних з науковою роботою аспіранта.

На індивідуальних заняттях уточнюються і з'ясовуються всі питання, що виникають під час самостійної роботи над текстами, і подається звіт про виконану роботу. Звіт має містити вибірковий усний і письмовий переклад, усні і письмові анотації і реферати, узагальнення матеріалу з окремими статтями (оглядове реферування), короткі повідомлення і доповіді іноземною мовою за прочитаним текстом.

**Структура курсу іноземної (французької) мови
для підготовки аспірантів і здобувачів
(практичні заняття)**

№ МОДУЛЬ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	ТЕМИ	ОРІЄНТОВНІ ЗАВДАННЯ
1	2	3	4
1	30	Science et les méthodes scientifiques. Étude post-universitaire en Ukraine et dans les pays francophones. L'article. Les particularités de la formation du singulier du pluriel des noms. Les emprunts.	Répondez aux questions d'après le texte Donnez le titre à chaque alinéa Commentez les phrases Expliquez le sens des termes scientifiques Trouvez dans le texte des phrases confirmant que ... Relevez dans le texte les faits qui confirment les énoncés suivants
2	30	Sciences humaines, sociales et économiques. Le Verbe (la Voix Active et Passive). Concordance des temps de l'Indicatif. Les constructions passives, les particularités de leur formation. La formation de mots: la suffixation. La préfixation. La dérivation.	Complétez les phrases.. Divisez le texte en parties logiques et donnez le titre à chacune d'elles Dites des raisons pour justifier les faits ou énoncés donnés ci-dessous... Faites une liste d'arguments pour ou contre les problèmes indiqués
3	30	Caractéristiques générales de recherche. Les verbes modaux leur signification. Phrases impersonnelles. Néologismes	Confirmez ou refusez les citations du texte lu Trouvez des équivalents ukrainiens pour les termes suivants ... Dites toutes les expressions que vous connaissez avec les mots donnés Exprimez votre opinion sur le sujet donné. Jouez des dialogues en vous basant sur les situations données Trouvez des informations supplémentaires qui confirment

4	30	Médias-Compétence. Les Médias français (l'Infinitif, Gérondif, Participe présent, participe passé). Abréviations . Synonymie.	les ponts essentielles de votre recherche Posez des questions sur les chapitres en discussion Donnez l'information nécessaire sur les sujets proposés Expliquez les expretions suivants
5	30	Les types de discours ! Discours scientifique Conditionel présent, conditionel passé Les types des phrases composées Polysémie.	Racontez le texte en utilisant le vocabulaire actif Retrouvez dans le texte l'information sur Faites le plan du texte Résumez l'information Analysez les énoncés suivants ...
6.	30	Conferences scientifiques, colloques, congrés, symposium Subjonctif, la formation et son emploi. Mots internationaux. La thérminologie scientifique	Précisez la definition du terme... Relevez dans le texte les termes scientifiques Retrouvez l'idée essentielle du texte Faites la présentation écrite du texte lu Relevez dans le texte les mots et les expressions liés à la terminologie scientifique Commentez une situation Composez le plan de la présentation du résumé de votre recherche Faites la liste de lexique thématique pour pouvoir s'exprimer sur le sujet donné

Таблиця 2

Організація самостійної роботи аспірантів

Назва теми	Завдання
Annotation sur le problème de recherche	Ecrivez une annotation en français sur le problème étudié. Employez les clichés donnés Soyez prêt à discuter et commenter votre annotation
Un aperçu de la littérature sur le sujet d'étude	Ecrivez un résumé en ukrainien sur le problème étudié Soyez prêt à discuter et commenter votre résumé

Terminologie spéciale et vocabulaire scientifique général	Faites une liste de termes scientifiques trouvés dans les textes Observez et analysez la terminologie spéciale et la terminologie scientifique générale dans votre vocabulaire
---	---

ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Систематичний контроль є дієвим способом закріплення знань, навичок і вмінь, важливим засобом управління процесом засвоєння навчального матеріалу.

Поточний контроль передбачає регулярний облік і контроль виконання різних видів домашніх завдань.

Метою проміжного контролю є перевірка результатів удосконалення навичок і вмінь і може проводитися тричі протягом курсу навчання.

Підсумковою формою контролю має бути тест, який за структурою та змістом може наближатися до екзаменаційного тесту.

З метою наближення змісту та структури кандидатського іспиту з іноземної мови до стандартних вимог міжнародних тестів, що мають складати всі фахівці, які виїждять за кордон на навчання, стажування, для наукової роботи або роботи за контрактом, пропонується письмова форма складання іспиту у вигляді тесту.

Структура індивідуальної навчально-дослідної роботи

Індивідуальна навчально-дослідна робота має містити такі елементи:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина з 2 – 3 розділів (теоретичний, практичний, методичний).
5. Висновки.
6. Словник основних понять (100 термінів).

7. Список використаних джерел.
8. Додатки (за необхідністю).
9. Резюме іноземною мовою дослідження (2 – 3 сторінки).

Вимоги до оформлення роботи

Індивідуальну навчально-дослідну роботу друкують на аркуші паперу формату А4 (міжрядковий інтервал – 1,5).

Абзацний виступ має бути однаковим по всій роботі і дорівнювати 5 знакам (1,25 – 1,3 см). Поля: ліве – 30 мм; праве – 10 мм; верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Times New Roman. Номер сторінки зазначається у правому верхньому куті.

ВИМОГИ ДО КАНДИДАТСЬКОГО ІСПИТУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

До складання кандидатського іспиту допускаються аспіранти, які написали та захистили реферат з проблеми наукового дослідження. Реферат складається з україномовного огляду наукових робіт, прочитаних іноземною мовою, словника 100 термінів даної галузі науки та повідомлення (анотації) про наукове дослідження, викладеного французькою мовою в обсязі двох печатних сторінок.

Звітними документами про складання кандидатського іспиту з французької мови є реферат і протокол з результатами іспиту. Загальна оцінка виводиться на підставі результатів іспиту та оцінки за реферат.

СТРУКТУРА КАНДИДАТСЬКОГО ІСПИТУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1. Читання і письмовий переклад зі словником українською мовою оригінального тексту зі спеціальності. Обсяг 2000 др. знаків.

2. Письмове анотування французькою мовою (350-500 друкованих знаків) україномовного тексту наукового характеру обсягом 4000-4500 друкованих знаків. Допускається використання словників.
3. Лексико-граматичний тест.
4. Співбесіда французькою мовою з питань наукового дослідження зі спеціальності.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Знання оцінюються як середній бал за кожне з питань екзаменаційного білета.

«Відмінно»: аспірант/здобувач повинен *вільно* спілкуватись у межах вивченого мовного матеріалу, передбаченого програмою підготовки; виконувати різні види робіт з оригінальною літературою з фаху відповідно до поставлених завдань, що полягають в розумінні змісту і отриманні різноманітної інформації з оригінального джерела; читати та виконувати письмовий переклад оригінального тексту за допомогою галузевого словника.

«Добре»: аспірант/здобувач повинен *вміти* спілкуватись у межах вивченого мовного матеріалу, передбаченого програмою підготовки; виконувати різні види робіт з оригінальною літературою з фаху відповідно до поставлених завдань, що полягають в розумінні змісту і отриманні різноманітної інформації з оригінального джерела; читати та виконувати письмовий переклад оригінального тексту за допомогою галузевого словника.

«Задовільно»: аспірант/здобувач повинен *вміти* на елементарному рівні спілкуватись у межах вивченого мовного матеріалу, передбаченого програмою підготовки; працювати з оригінальними текстами іноземною мовою з фаху; читати та виконувати письмовий переклад оригінального тексту за допомогою галузевого словника.

«Незадовільно»: аспірант/здобувач не *вміє* спілкуватись у межах вивченого мовного матеріалу, передбаченого програмою підготовки, працювати з оригінальними текстами іноземною мовою з фаху.

Зразки

завдань для перевірки знань з лексики та навичок читання.

Тексти іноземною мовою для читання й перекладу.

Варіант 1

L'impressionnisme

L'impressionnisme est un mouvement pictural français né de l'association de quelques artistes de la seconde moitié du XIXe siècle. Fortement critiqué à ses débuts, ce mouvement se manifeste notamment de 1874 à 1886 par des expositions publiques à Paris, et marqua la rupture de l'art moderne avec la peinture académique.

Ce mouvement est caractérisé par des tableaux de petit format, des traits de pinceau visibles, la composition ouverte, l'utilisation d'angles de vue inhabituels, une tendance à noter les impressions fugitives, la mobilité des phénomènes climatiques et lumineux, plutôt que l'aspect stable et conceptuel des choses, et à les reporter directement sur la toile. L'impressionnisme eut une grande influence sur l'art de cette époque, la peinture bien sûr, mais aussi les arts visuels (sculpture, photographie impressionniste), la littérature et la musique.

Jusqu'au début du XIXe siècle, l'art pictural officiel en France est dominé par l'Académie royale de peinture et de sculpture, qui fixe, depuis sa création sous le règne de Louis XIV, les règles du bon goût, aussi bien pour les thèmes des tableaux que pour les techniques employées. L'Académie privilégie l'enseignement du dessin, plus simple à définir dans un corps de doctrine bien structuré pour lequel la copie des modèles de la sculpture antique constitue un idéal de beauté. La couleur, considérée depuis Aristote comme un accident de la lumière, se prêtait beaucoup moins bien à une pédagogie structurée. Cependant le XVIIIe siècle avait déjà marqué une évolution significative. La couleur était déjà à la mode, même à l'Académie

Le début du XIXe siècle vit le retour du néo-classicisme, un vent de liberté avait soufflé sur la peinture dans le choix de thèmes ou dans la manière de traiter le dessin. Au début du XIXe siècle, William Blake ou Francisco de Goya et même Eugène Delacroix avaient déjà posé les bases d'une nouvelle façon de peindre. Les jeunes peintres parisiens sortent des ateliers pour peindre en plein air et pour saisir l'instant, la lumière.

Influencés notamment par le réalisme des œuvres de Gustave Courbet, ces artistes privilégient les couleurs vives, les jeux de lumière et

sont plus intéressés par les paysages ou les scènes de la vie de tous les jours que par les grandes batailles du passé ou les scènes de la Bible.

Soudés par les critiques parfois très violentes subies par leurs œuvres, ainsi que par les refus successifs du Salon de Paris, institution majeure de la peinture de l'époque, ces jeunes artistes commencent à se regrouper pour peindre et discuter. Parmi ces pionniers, on compte notamment Claude Monet, Pierre Auguste Renoir, Alfred Sisley et Frédéric Bazille, bientôt rejoints par Camille Pissarro, Paul Cézanne et Armand Guillaumin.

En 1863, l'empereur Napoléon III décrète la tenue d'un *Salon des Refusés* regroupant les œuvres n'ayant pu être présentées au salon de Paris. C'est là qu'est présenté le *Déjeuner sur l'herbe* de Manet, qui fait scandale, car il représente une femme nue dans un contexte contemporain met le feu aux poudres. Les critiques sont très violentes, une grande partie du public se déplace uniquement pour se moquer des œuvres exposées. Pourtant, les visiteurs des *Refusés* sont plus nombreux cette année-là que ceux du véritable Salon.

Devant les refusés successifs un groupe d'artistes parmi lesquels Monet, Renoir, Pissarro, Sisley, Cézanne, Berthe Morisot et Edgar Degas décident de constituer la *Société anonyme des artistes peintres, sculpteurs et graveurs* en avril 1874 pour organiser leur propre exposition, dans l'atelier du photographe Nadar. Regroupant les œuvres de trente-neuf artistes, parmi lesquels le précurseur Eugène Boudin dont l'exemple persuada Monet de tenter de peindre «sur le motif» en plein air, l'exposition est la première des huit qui auront lieu entre 1874 et 1886.

Une fois encore, le groupe essuie des critiques très violentes, qui ne parviennent pas à l'éviction des artistes. Ainsi, un article sarcastique du critique et humoriste Louis Leroy dans la revue le *Charivari*, dans lequel il tourne en dérision le tableau de Monet intitulé *Impression soleil levant*, donne au mouvement son nom: «L'Impressionnisme». Le terme est bientôt repris par le public et par les artistes eux-mêmes.

Les peintres impressionnistes choisissent leurs sujets dans les paysages ou les scènes quotidiennes de la vie contemporaine librement interprétés et recréés selon la vision et la sensibilité personnelle de chacun d'eux. Travaillant «sur le motif», ils poussent très loin l'étude du plein air, font de la lumière et de ses jeux l'élément essentiel. Parmi les principaux représentants du courant impressionniste il faut citer Claude Monet, Camille Pissarro et Alfred Sisley, qu'accompagnent d'autres artistes dont les personnalités respectives évolueront de façon nettement distincte: Auguste Renoir, Paul Cézanne, Edgar Degas, Berthe Morisot, Armand Guillaumin, Albert Lebourg, Édouard Manet, Mary Cassatt,

Gustave Caillebotte, etc. ainsi que Frédéric Bazille qui mourut avant la reconnaissance du public.

Directement lié aux origines de l'impressionnisme avec sa toile *Impression, soleil levant*, Claude Monet domine ensuite ce mouvement qui introduit la modernité dans l'art du XIXe siècle. Surnommé par Manet le «Raphaël de l'eau», il laisse une œuvre immense.

L'impressionnisme est un point de départ pour Georges Seurat et Paul Signac, maîtres du pointillisme, pour Paul Gauguin, Henri de Toulouse-Lautrec, Vincent van Gogh, ainsi que pour de nombreux «postimpressionnistes».

Варуант 2

Hryhoriy Skovoroda - un philosophe ukrainien

Hryhoriy Skovoroda est un célèbre philosophe ukrainien qui était aussi un poète et professeur.

Hryhoriy Skovoroda est né en 1722. Il a fait ses études supérieures à Kiev où il a appris les langues européennes, la philosophie et la littérature. Vers 1745-1750, il accepte une mission diplomatique qui lui a permis de visiter pendant 4 ans un grand nombre de pays et de faire connaissance avec les philosophes de son temps. Egalement pendant cette période il a étudié la philosophie à l'université allemande. De retour en Ukraine ses connaissances profondes et son érudition exceptionnelle l'inspirent à la création de son propre programme d'enseignement. Sa manière pédagogique consistait à donner aux étudiants l'information qui les rend intelligents et favorise l'ouverture des capacités naturelles. Mais ses méthodes modernes ont fait scandales et il fût obligé de quitter les institutions officielles.

Pour garder sa liberté de pensée, sa ligne de conduite et son indépendance individuelle Skovoroda voyage en solitaire, enseignant sur les places publiques et en écrivant. C'est alors là que commence la période la plus féconde de sa vie. C'est de cette époque que datent ses traités philosophiques «*Dialogues*», «*Narcisse*», «*L'ABC de l'Univers*», «*Du monde Antique*». Malheureusement en raison de censures, aucuns de ses écrits ne furent publiés de son vivant.

Dans l'esprit des Lumières il a recourt à des valeurs authentiques, à une vie spirituelle libre et à une société juste. Sa pensée philosophique rejoint la philosophie européenne moderne et aussi celle des poètes grecs de l'Antiquité. Il doit beaucoup à Platon et bien sûr à la Bible. « Celui qui sait ce qu'il faut éviter et ce qu'il faut chercher à obtenir a utilisé son

temps correctement ». Skovoroda élabore une philosophie originale et puissante. C'est un penseur chrétien et en même temps libre à l'égard de l'Église et des autres religions institutionnalisées. Il se consacrera à la découverte de la beauté de l'univers du cœur dans l'homme et des profondeurs spirituelles de son propre cœur.

Hryhori Skovoroda est devenu le premier philosophe slave qui a essayé d'interpréter d'une manière originale la philosophie classique. On le surnomme le fondateur d'une pensée philosophique slave et des courants intellectuels dans la société slave. Il a été persuadé que le but de la philosophie est d'essayer de trouver la vérité de la vie. Mais dans les conditions de la vie humaine, ce but est inaccessible. Cependant pour atteindre ce vrai bonheur l'homme doit chercher cette vérité dans sa propre vie. Hryhori Skovoroda a beaucoup influencé la société ukrainienne dans un premier temps par sa vie qui était en accord avec son esprit. Même deux siècles après sa mort les philosophes ont réfléchi sur les mêmes questions que Skovoroda.

Inséparable de sa philosophie, ses oeuvres poétiques sont les plus remarquables durant la période l'âge d'or baroque en Ukraine. Il propose une analyse profonde de la nature dans le lyrisme ukrainien en devenant le précurseur du romantisme slave.

Son héritage poétique est l'ensemble de ses oeuvres qu'il a créés en voyageant. Il nous a laissés des recueils de poésies, de fables, des traductions d'auteurs antiques et un carnet de correspondances en latin et ukrainien. Les chercheurs littéraires ont dit plus tard qu'il méritait d'être qualifié de "Socrate ukrainien". Sur sa tombe est gravé un épitaphe qui résume le destin qu'il a souhaité, le sens profond de sa pensée et sa vie consacrée à la liberté en tant que sage itinérant - « Le monde a voulu s'emparer de moi, mais il ne l'a pas pu ».

Варуант 3

Notre-Dame de Paris

Érigée sur le lieu même où une basilique chrétienne avait déjà pris la place d'un temple de l'époque romaine, Notre Dame résulta de la décision de l'évêque Maurice de Sully qui en 1163 fit commencer la construction de l'église. On peut considérer l'église comme terminée en 1345. Les injures du temps, les offenses des hommes, les tragédies de nombreuses guerres, altèrent au cours des siècles son aspect original, surtout durant la Révolution, lorsqu'en 1793 elle fut menacée d'être démolie. Puis la cathédrale fut dédiée à la déesse Raison, lorsque Robespierre en instaura le culte...

Après avoir couru le risque d'être détruite par un incendie en 1871, elle fut restaurée de façon définitive par Viollet-le-Duc entre 1844 et 1864. Imposante et majestueuse dans son unité stylistique et formelle, la façade de Notre-Dame se présente divisée verticalement en trois parties par des piliers et disposée horizontalement sur trois plans, celui du rez-de-chaussée s'ouvrant par trois portails.

Au-dessus se trouve la galerie dite Galerie des Rois avec ses vingt-huit statues représentant les rois d'Israël et de Juda.

La partie centrale s'ouvre par deux grandes fenêtrées qui encadrent la grande rosace datant des années 1220-1225, de 10 mètres de diamètre environ. Des statues de la Vierge à l'Enfant entre deux anges au centre, d'Adam et d'Eve sur les côtés, constituent l'élément plastique de cet étage intermédiaire.

Au-dessus de celui-ci court une galerie, trait d'union entre les deux tours latérales qui n'ont jamais été terminées.

Ici, Viollet-le-Duc a lâché la bride à sa fantaisie, donnant libre cours à son imagination : un monde irréel de démons qui considèrent la ville, loin en bas, d'un regard ironique et pensif, d'oiseaux aux formes fantastiques ou fabuleuses, de figures grotesques de monstres grimaçants, naît aux endroits les plus inattendus de la cathédrale. Le portail central représente le sujet qui est peut-être le plus cher aux artistes gothiques, c'est – a – dire la représentation du Jugement Dernier. Sur le pilier qui le divise par le milieu se trouve le Christ, tandis que dans les ébrasures se trouvent de panneaux avec des personnifications des Vices et des Vertus, et des statues des Apôtres.

A peine entrés dans la cathédrale nous sommes avant tout frappés par ses proportions : elle a bien 130 mètres de long, 50 de large et 35 de haut, et peut contenir facilement 9000 personnes.

Les chapelles sont riches en œuvres d'art des XVIIe et XVIIIe siècles. Les grandes roses des extrémités du croisillon ont des splendides vitraux du XIIIe siècle : surtout celle de l'extrémité Nord qui remonte à 1250 environ avec des sujets de l'Ancien Testament et au centre la Vierge à l'Enfant.

Celui qui se trouve au fond de l'église se retourne vers l'entrée principale, ne peut pas être frappé par la grande rosace au-dessus de l'orgue du XVIIIe siècle qui représente les signes de Zodiaque, les mois, les Vices et les Vertus.

Radioactivité naturelle

Certains chercheurs intrigués par l'énergie constamment dégagée par les corps radioactifs estimèrent que l'on serait obligé d'abandonner le principe de la conservation de l'énergie.

Mais le couple Pierre (1856-1906) et Marie Curie (née Sklodowska) s'intéressa à ce problème. Ce fut d'abord Marie Curie qui entreprit en 1897 les premières études à ce sujet.

Elle s'aperçut aussitôt par des mesures précises que le rayonnement était une propriété spécifique de l'atome d'uranium. Son intensité était proportionnelle à la quantité d'uranium contenu dans le sel. En se demandant si d'autres composés possédaient la même propriété, elle découvrit que le thorium émettait un rayonnement analogue à celui de l'uranium. Alors, elle proposa de nommer "radioactives" les substances qui émettent des "rayons Becquerel" et d'appeler "radioactivité" cette nouvelle propriété; les éléments qui la possèdent étant les "radioéléments".

Avec méthode Marie Curie examine non seulement des sels préparés au laboratoire, mais aussi des minéraux (pechblende, chalcopite, thorianite etc). Elle remarqua que certains d'entre eux avaient une radioactivité anormale, bien supérieure à celle qu'on aurait pu prévoir d'après leur teneur en uranium ou en thorium. Ainsi, la pechblende (minerai d'oxyde d'urane) avait une activité quatre fois supérieure à celle de l'uranium; la chalcopite (phosphate de cuivre et d'urane cristallisé) était deux fois plus active que l'uranium.

Pour expliquer ce fait surprenant Marie Curie émit l'hypothèse qu'il devait exister une substance inconnue beaucoup plus radioactive que l'uranium ou le thorium.

Pierre Curie poursuit ses recherches sur le magnétisme et a découvert une loi fondamentale: la loi de Curie. Mais quand en 1898 sa femme annonce la présence dans le minerai de pechblende de corps doué d'une radioactivité puissante, Pierre a décidé de s'associer à ses recherches. Désormais les époux travaillaient ensemble. Ils unirent leurs efforts pour isoler ce nouvel élément. Ils aboutirent à la découverte du polonium (annoncée le 18 juillet 1898) et du radium (26 décembre 1898).

Mais ceux-ci n'existent dans le minerai qu'à l'état de traces infimes. On sait aujourd'hui qu'une tonne de pechblende n'en renferme qu'une milligramme. Pour cette recherche Marie Curie avait eu la chance de recevoir une tonne de minerai provenant des gisements le Joachimsthal qui étaient alors les seules mines d'uranium exploitées dans le monde. Pendant trois ans Marie et Pierre Curie se livrent à un travail de séparation

pénible et délicat. Ils l'effectuent dans un hangar abandonné, dépourvu de tout aménagement. En 1902, enfin, les savants réussirent à extraire un décigramme de chlorure de radium pur et à déterminer la masse atomique de cet élément. Marie Curie présenta ce résultat dans sa thèse de doctorat, soutenue en 1903. Plus tard, en 1910, avec l'aide de Debierne, son collaborateur, elle isolera le radium à l'état métallique.

Ces découvertes qui ouvrent à la physique une domaine entièrement nouveau, valent aux deux époux, en commun avec H. Becquerel le prix Nobel de physique en 1903. A la conférence à l'occasion du prix Nobel Pierre Curie a déclaré: "On peut concevoir que dans les mains criminelles le radium puisse devenir dangereux.... Les explosifs puissants ont permis aux hommes de faire des travaux admirables. Ils sont aussi un moyen terrible de destruction entre les mains des grands criminels qui entraînent les peuples vers la guerre. Je suis de ceux qui pensent que l'humanité tirera plus de bien que de mal des découvertes nouvelles."

Après la mort de son mari (1906) Marie Curie poursuit l'oeuvre commune et se voit attribuer, cette fois seule, le prix Nobel de chimie en 1911. Pendant la Première guerre mondiale elle organisa les services radiologiques aux armées. En 1921 c'est la création de la Fondation Curie, département des applications thérapeutiques et médicales de l'Institut du radium, lui-même fondé dès 1909. Mais l'émanation du radium dans l'ambiance de laquelle elle vivait depuis tant d'années, a finalement raison de la santé de Marie Curie, qui frappée d'anémie pernicieuse, s'éteint dans un sanatorium de Sancellemoz.

C'est en mémoire de ces deux illustres savants que le nom de curie a été adopté pour désigner l'unité de radioactivité et que l'élément chimique numéro 96 a été baptisé *curium*.

Варуаиш 5

Pollution atmosphérique

La pollution atmosphérique est un phénomène local, paneuropéen et planétaire. Les polluants atmosphériques dégagés dans un pays peuvent être transportés dans l'atmosphère et affecter négativement la qualité de l'air ailleurs.

La pollution atmosphérique a des effets néfastes sur la santé humaine et l'environnement. En Europe, les émissions de nombreux polluants ont sensiblement diminué ces dernières décennies, entraînant une amélioration de la qualité de l'air de la région. Cependant, les concentrations de polluants atmosphériques demeurent trop élevées et les problèmes dus à

la qualité de l'air persistent. Une proportion importante de la population en Europe, surtout dans les villes, vit toujours dans des zones où les standards fixés pour la qualité de l'air sont dépassés: l'ozone, le dioxyde d'azote et les particules de matière (PM) constituent les polluants les plus nocifs pour la santé.

Les sources de pollution atmosphérique sont variées et peuvent être anthropogéniques ou naturelles:

- la combustion de combustibles fossiles pour la production d'électricité, les transports, l'industrie et les ménages;
- les processus industriels et l'utilisation de solvants, par exemple dans les industries chimiques et minérales;
- l'agriculture;
- le traitement des déchets;
- les éruptions volcaniques, les poussières portées par le vent, la dispersion de sédiments marins et les émissions de composés organiques volatils des végétaux sont des exemples de sources naturelles d'émissions.

La nécessité de réduire l'exposition à la pollution atmosphérique reste importante.

Des efforts ciblés visant la réduction des émissions sont donc encore nécessaires pour protéger davantage la santé humaine et l'environnement en Europe.

L'Agence européenne pour l'environnement (AEE) est le centre de données sur la pollution atmosphérique de l'Union européenne; elle soutient la mise en œuvre de la législation de l'UE liée aux émissions dans l'air et à la qualité de l'air. L'AEE contribue également à l'évaluation des politiques de l'UE en matière de pollution atmosphérique et au développement de stratégies à long terme visant l'amélioration de la qualité de l'air en Europe.

L'objectif à long terme de l'UE est d'atteindre un niveau de qualité de l'air n'ayant pas d'impacts inacceptables et ne représentant pas de risques sur la santé humaine et l'environnement. L'UE agit à de nombreux niveaux pour réduire l'exposition à la pollution atmosphérique: par la législation, par une coopération avec les secteurs responsables de la pollution atmosphérique, par l'intermédiaire des autorités internationales, nationales et régionales et des organisations non gouvernementales; et par la recherche. Les politiques de l'UE (l'Union européenne) visent à réduire l'exposition à la pollution atmosphérique en réduisant les émissions et en fixant des limites et valeurs cibles pour la qualité de l'air.

Зразки лексико-граматичних завдань***Варіант 1******Choisissez la forme verbale correcte***

1. Elles ... hier par le train du soir.

- a) sont partis b) sont parties c) partent d) partaient

2. Et nos amis comment ... -ils?

- a) va b) allaient c) vont d) allé

3. Demain les étudiants ... deux cours de philosophie.

- a) ont b) auront c) avaient d) ont eu

4. Hier je me ... à minuit parce que j'allais au théâtre avec mes amis.

- a) couché b) suis couché c) s'est couché d) coucherai

5. La semaine prochaine les amis ... la possibilité de visiter les remparts, les vieilles rues de cette ville ancienne.

- a) ont b) ont eu c) auront d) avaient

6. Votre ami a-t-il _____ notre invitation?

- a) accepter; b) accepte; c) accepté; d) acceptait.

7. A mon avis, vous _____ partir pour ne pas être en retard.

- a) doit; b) doivent; c) devez; d) devoir..

8. Nous _____ à cette exposition la semaine prochaine.

- a) allons; b) irons; c) allions; d) iront.

9. Les étudiants _____ cette règle par cœur.

- a) apprennent; b) ont appris; c) apprendre; d) apprend.

10. Où avez-vous _____ votre livre?

- a) mettez; b) mis; c) mettent; d) met.

Варіант 2***Mettez les verbes entre parenthèses aux temps qui conviennent :***

1. L'année passée nos amis (avoir) trois semaines de vacances.

2. On nous a dit que la conférence sur l'importance de l'informatique (commencer) dans une heure.
3. Hier il (pleuvoir) toute la journée.
4. Demain nous (être) heureux de vous voir chez nous à l'occasion de l'anniversaire de notre fille.
5. Ma soeur a écrit que les préparatifs de voyage (prendre) beaucoup de temps .
6. Demain après les cours les étudiants de notre groupe (être) libres et ils (aller) au théâtre.
7. Demain nous (avoir) une conférence consacrée aux problèmes de la protection de la nature.
8. Hier elles (aller) à la campagne pour se reposer en plein air.
9. Il nous a écrit qu'il (passer) bien les examens.
10. Aujourd'hui on nous (inviter) de passer une belle soirée au restaurant à l'occasion de l'anniversaire de notre ami.

Вариант 3

Choisissez une réponse correcte

1. Sur bureau du directeur il y a téléphone.
 - a) un, le
 - b) le, le
 - c) le, un
 - d) un, un
2. – Qui est-ce ?
– C'est frère de Rémi, il étudie français, il veut devenir professeur.
 - a) le, - , -
 - b) un, le, -
 - c) le, le, un
 - d) le, le, -
3. Pierre pense que c'est équipe de Lyon qui va gagner match.
 - a) une, le
 - b) un, le
 - c) l', le
 - d) -, le
4. – Il y a bon film au cinéma Odéon, vous venez ?
– Merci, je n'aime pas cinéma.
 - a) un, le
 - b) le, -
 - c) un, de
 - d) un, -
5. – Fais-tu des fautes de grammaire dans tes devoirs ?

- Oh ! fais assez !
- a) Je les
 - b) J'en
 - c) Tu les
 - d) Tu en
6. Quelle jolie montre ! Je vais pour ma femme.
- a) en acheter
 - b) acheter-la
 - c) l'acheter
 - d) de l'acheter
7. – Y a-t-il des fleurs dans votre jardin ? – Oui,
- a) il y a beaucoup
 - b) il n'y en a pas beaucoup
 - c) y en a-t-il beaucoup
 - d) il y en a beaucoup
8. – Combien de chaises faut-il apporter? – Il faut
- a) en apporter un
 - b) les apporter une
 - c) apporter une
 - d) en apporter une
9. Leur maison se trouve coin de la rue.
- a) au
 - b) dans le
 - c) à la
 - d) dans la
10. Il termine ses études la faculté médecine.
- a) dans, de
 - b) à, de
 - c) à, du
 - d) à, de la
11. deux jours je pars mission.
- a) En, en
 - b) Dans, à la
 - c) Dans, en
 - d) Dans, pour
12. Elle ne s'intéresse pas problèmes.
- a) à mes
 - b) aux mes
 - c) de mes
 - d) sur mes
13. Il y a un poste de télévision un petit meuble fond la salle séjour.
- a) sur, dans le, de, de
 - b) sur, au, de, du
 - c) sur, au, de, à
 - d) sur, au, de, de

Bapianm 4

Remplissez les lacunes par les mots qui conviennent :

I. J'ai rencontré Paul dans la rue et je _____ invité _____ dîner chez moi.

J'ai feuilleté plusieurs livres _____ le libraire et je _____ acheté trois.

Les parents de Cathy _____ une moto pour son anniversaire.

Au XVIIIe siècle, la durée de vie moyenne d'un homme _____ seulement de vingt-cinq ans.

Je ne sais pas _____ se passe dans la rue: il y a _____ bruit

et _____ musique.

L'article _____ est paru dans le journal _____ écrit par un excellent journaliste.

Si je _____ un appartement plus grand, je _____ une fête pour mon anniversaire.

J'aimerais qu'il _____ un jardin près de chez moi pour que les enfants _____ jouer dehors.

II. Maintenant, il n'y a plus que deux cinémas dans ce quartier, mais avant, _____ cinq.

Je n'oublierai jamais _____ vous avez fait pour moi à l'époque _____ je suis arrivé ici..

J'ai ouvert la fenêtre en rentrant, parce que _____ très chaud.

Ces photos _____ en Chine, par un photographe du début du siècle.

Les routes sont dangereuses en montagne, mettez des chaînes et _____ prudents.

Alain partira en vacances dès qu'il _____ ses examens.

Paul m'a dit qu'il me _____ tout _____ j'ai besoin.

Un architecte a suivi les travaux mais c'est moi qui _____ dessiné les plans de ma maison.

III. Quand nous habitons à Rome, nous _____ des pâtes deux fois par jour.

Si _____ beau le week-end prochain, nous _____ à la campagne.

Je connais bien ce quartier: je _____ pendant plus de quatre ans!

Nous serions allés vous voir si nous _____ le temps!

Je _____ avoir des enfants: si un jour, je _____ une fille, je _____

Clémentine, comme _____ mère.

Je n'ai mangé _____ un croissant pour le petit déjeuner, mais _____ mari _____ au moins quatre.

Si je _____ vous, j'insisterais pour que Paul _____ présent à la réunion de demain: il faut qu'il

_____ la situation.

Ce matin, _____ l'ascenseur _____ en panne, et je _____ monté tous les escaliers _____ pied, jusqu'au 20e étage ...

Ma femme a vu la dernière pièce de Peter Brooks, mais moi je _____: j'aimerais voir ce spectacle avant qu'il _____ trop tard.

Вариант 5

Choisissez une bonne réponse :

1. Nous quand toi, tu commenceras.
 - a) aurons déjà fini
 - b) finirons
 - c) finissons

2. Tu feras ce que tu voudras quand tu ton bac.
 - a) obtiendras
 - b) obtiens
 - c) auras obtenu
3. Nous n'arrêterons la grève que quand nous rencontrer le directeur.
 - a) pouvons
 - b) pourrons
 - c) aurons pu
4. Nous lancerons l'opération dès que nous assez d'argent.
 - a) aurons réuni
 - b) réunissons
 - c) réunirons
5. Je vous en reparlerai lorsque vous votre rapport.
 - a) m'aurez rendu
 - b) m'aurez rendre
 - c) me rendrez
6. On passera à autre chose dès que vous ce premier point.
 - a) comprendrez
 - b) aurez compris
 - c) serez compris
7. Tu la table quand tu ta soupe.
 - a) quitteras, auras mangé
 - b) quitteras, mangeras
 - c) auras quitté, mangeras
8. Jean, quand vous cette lettre, vous dans mon bureau pour que je la signe.
 - a) finirez, viendrez
 - b) aurez fini, viendrez
 - c) finirez, serez venu
9. Nous dès que la tempête
 - a) partirons, se calmera
 - b) partirons, se sera calmée
 - c) serons partis, se calmera
10. Je suis sûr que vous d'avis lorsque vous à Madame Desvière.
 - a) changerez, parlerez
 - b) changerez, aurez parlé
 - c) aurez changé, parlerez

Зразок
повідомлення про наукову роботу аспіранта (докторанта)

Employez les phrases utiles pour présenter votre recherche

- Dans notre travail scientifique, nous examinons le problème...
- Notre présentation comprend les parties suivantes:
 - Premièrement je vais vous parler de ...
 - Je voudrais commencer par...
 - Deuxièmement / Dans la deuxième partie, je caractérise les principes de...
 - Outre cela, je vais vous informer sur ...
- L'objet de notre recherche / conférence est
- Permettez-moi de présenter le premier chapitre de notre recherche ...
- Au début de notre présentation, nous voudrions présenter les thèses suivantes.
- Le problème a été examiné du point de vue lexicologique / stylistique / grammatical...
- Il ressort clairement des différentes opinions que ...
- Malgré les différents points de vue sur ce problème on peut conclure que..
- Nous voulons indiquer / souligner que ...
- Le tableau / Les statistiques / Le schéma montre ...
- Sur ce graphique, vous pouvez voir ...
- Gauche / Droite / Haut / Bas / Au milieu, vous pouvez voir ...
- Comme vous pouvez le voir à partir des chiffres / données..
- Je voudrais attirer votre attention sur ...
- Nous avons examiné les questions suivantes / nous avons étudié les points suivants:
Premièrement ... Deuxièmement ...
- Nous nous sommes concentrés sur le problème important....

- Enfin, j'aimerais résumer les résultats les plus importants de notre recherche.
- Dans les conclusions sont présentés les résultats de notre recherche: ...
- Pour résumer, nous voudrions souligner les aspects suivants de la recherche: ...
- Je viens de résumer les points principaux de notre recherche: ...
- Tout cela montre que ...

Pour conclure je veux dire que...

- De tout cela on peut faire des conclusions que
- Si vous avez des questions, ...
- Je suis heureux d'y répondre ...
- Je suis à votre disposition.
- Vous pouvez également me contacter.
- Merci pour votre attention!
- Merci pour votre intérêt!

Je vous remercie de votre attention!

Рекомендована література

1. Бурбело В.Б. Историческая стилистика французского языка. К., Лыбидь, 1990
2. Васильева Н.М., Пицкова П.П. Французский язык. Теоретическая грамматика. Морфология. Синтаксис. Ускоренный курсю М., 1991
3. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. М., 1981
4. Катагощина Н.А., Гуричева М.С., Алendorф К.А. Історія французької мови. М. Вища школа, 1976.
5. Кагановська О.М., Філоненко Н.Г. Історія французької мови. Навчальний посібник. К., видавничий центр КНЛУ, 2003
6. Сергиевский М.В. Введение в романское языкознание. М. Изд-во литературы на ин. Яз. 1952
7. Bally Ch/ Linguistique générale et linguistique française. P. 1965
8. Borodina M.A. Phonétique historique du français/ L/ Editions scolaires d'Etat du Ministère de l'instruction publique de la R.S.F.S.R., 1961
9. Bourcier E. Précis historique de phonétique française., 9-ième édition, P., 1958
10. Cohen M. Histoire d'une langue: le français, 3-ième édition. P. 1967
11. Brunot f. Histoire de la langue française., I-XIII, P., 1953
12. Français DELF, niveau intermédiaire, Kiyv, 2002.
13. Dranenko Y. DALF, niveaux avancé, Kiyv, 2001.
14. Yélénina Z. France – Ukraine, Kiyv, 2005.